

BISDOM ROTTERDAM

Analecta

Januari Februari Maart 2013

April Mei Juni 2013

jaargang 58
nummer 1-2

PASEN IN HET JAAR VAN HET GELOOF

**Vastenbrief 2013 Nederlandse bisschoppen, korte versie/voorleesversie,
4 februari 2013**

Pasen valt vroeg in dit jaar. Maar in het Jaar van het Geloof, dat de paus heeft afgekondigd om het begin van het Tweede Vaticaans Concilie te herdenken, staat Pasen in het midden. Dat komt goed uit, want de viering van het lijden, sterven en verrijzen van onze Heer Jezus Christus kan zo ‘de deur van het geloof’ zijn die ons toegang geeft tot het leven met God. ‘De deur van het geloof’: dat is het beeld, dat de paus gebruikt als titel voor zijn afkondiging van het Jaar van het Geloof. Dat beeld wordt in de Handelingen van de Apostelen gebruikt voor de toestroom van gelovigen na de prediking van Paulus en Barnabas. Het is een beeld dat wij ook kunnen gebruiken om over ons zelf te spreken. Geloof klinkt als een soort terugkerend refrein in de verschillende verhalen uit de Schrift over Pasen. Telkens wordt verteld over de leerlingen die tot geloof in de verrezen Heer komen. In de liturgie van Pasen wordt dat proces dat de leerlingen doormaken op indringende wijze een proces dat ook wij (kunnen) doormaken en wel wanneer wij in de Paaswake onze doopbeloften vernieuwen.

In de paaswake worden wij gevraagd of wij geloven in God en we antwoorden met ‘ja’. Die vorm van vraag en antwoord maakt duidelijk dat geloven een antwoord is. Een antwoord op God die zich te kennen geeft, die zich aanbiedt, die onze instemming en toestemming vraagt om deel te worden van ons leven, om deel te nemen aan zijn leven.

In de paaswake worden wij gevraagd of we in God geloven. Geloven in iemand is niet zozeer een kwestie van weten, maar een kwestie van vertrouwen, van toevertrouwen. En dat geldt ook voor God of beter nog geldt voor God bij uitstek. Daarom begint de hernieuwing van de doopbeloften ook met de vraag of we ons af willen keren van het kwaad en toekeren naar God, een echo van de lezing uit de brief aan de Romeinen eerder in de paaswake, waarin Paulus uitlegt dat gedoopt worden een proces van sterven aan het oude leven en verrijzen tot een nieuw leven is.

Maar zoals we in ons dagelijkse leven wel willen weten wie we kunnen vertrouwen, zo ook in ons geloof. Vandaar dat de priester bij de hernieuwing van de doopbeloften niet eenvoudigweg vraagt of we in God geloven, maar drie keer vraagt of we geloven in God de Vader, in God de Zoon en in God

de Heilige Geest. En vandaar ook dat in de drie vragen telkens iets van Gods werkzaamheid en zorgzaamheid aangegeven wordt. Bij God de Vader wordt de schepping genoemd, bij God de Zoon, de menswording omwille van ons en ons heil, bij God de Heilige Geest zijn werkzame aanwezigheid in ieder van ons en in de Kerk.

De hernieuwing van onze doopbeloften in de paaswake krijgt in onze tijd en in onze samenleving een apart accent. Geloven is niet meer vanzelfsprekend zoals dat in vorige periodes wel was en in andere samenlevingen nog wel is. Geloven in God Vader-Zoon-Heilige Geest is weliswaar nooit vanzelfsprekend geweest. Al in de evangelies is een refrein te horen van verbazing en verzet, een verzet dat uitloopt op de veroordeling en dood. Maar wij hebben een aparte gevoeligheid voor die niet-vanzelfsprekendheid van onze geloof. En hoe vreemd dat misschien ook klinkt: dat kan ons ook helpen om in onze tijd en in onze omstandigheden onze identiteit als Christenen en ons geloof te verhelderen.

Wij geloven in God Vader, Schepper van hemel en aarde. Daarmee belijden wij dat onze werkelijkheid, dat wijzelf een gave zijn. Dat maakt ook gevoelig voor die zaken in ons leven die we krijgen zoals genegenheid, vriendschap, liefde. Zaken die in onze economisch ingestelde samenleving niet altijd voorop staan, maar in ons geloof wel. Dankbaarheid als levenshouding hoort bij het koninkrijk van God.

Wij geloven in God de Zoon, die omwille van ons en ons heil mens geworden is. Daarmee belijden wij dat we gemankeerde en beschadigde mensen zijn en ten diepste hulp nodig hebben. Elke Witte Donderdag lezen we het verhaal van de voetwassing. In dat verhaal verzet Petrus zich en dat verzet is precies een verzet tegen geholpen te worden. Het is zijn eer te na, het is onze eer te na hulp te vragen, afhankelijk te zijn. Maar Jezus zegt zeer beslist dat, wanneer Petrus volhardt in zijn verzet, hij niet bij hem hoort (Joh 13,2-10). Geholpen willen worden als levenshouding is een absolute voorwaarde voor het koninkrijk van God.

Wij geloven in God de Heilige Geest, die in ons woont. Daarmee belijden wij dat wij christenen zijn. Zoals Jezus door de zalving met de Heilige Geest bij zijn doop geopenbaard wordt als de Gezalfde, de Christus, zo zijn wij door onze doop gezalfden, 'christenen', tempels van de Heilige Geest. Die

zalving geeft ons allen waardigheid en verantwoordelijk. Wij hebben de Heilige Geest ontvangen die in ons Abba Vader bidt (Gal 4,6) het gebed dat Jezus bad en zijn leerlingen leerde (Lc 10,21-22;11,1-4). Door de Heilige Geest zijn wij in de Zoon kinderen van de Vader, worden wij uitgenodigd vertrouwelijk om te gaan met onze God. Wij zijn geen vreemdelingen meer, maar huisgenoten. Vertrouwelijkheid is de sfeer die hoort bij het koninkrijk van onze God. En misschien is dit wel het meest kenmerkende van ons geloof: dat wij door de menswording van de Zoon en de inwoning van de Heilige Geest bij God horen en God bij ons.

De verrezen Heer bezoekt op Paasavond de angstige en opgesloten leerlingen. De apostel Thomas is daar niet bij. Als hij de enthousiaste verhalen van de andere leerlingen hoort, reageert hij afwijzend. Hij kan pas geloven als hij de tekenen van het lijden in de verrezen Heer kan zien. Wanneer Jezus een week later weer bij zijn leerlingen komt, is Thomas wel aanwezig en ziet hij die tekenen. Hij belijdt dan zijn geloof: ‘mijn Heer en mijn God’. Die andere leerlingen hebben Thomas niet buiten gesloten omdat hij vragen had en Thomas is niet weggebleven omdat hij twijfels had. Zo kon hij binnen die gemeenschap groeien in geloof. Wij hopen dat ook onze geloofsgemeenschap de uitnodigende omgeving mag zijn waarin mensen kunnen groeien in geloof. Wij hopen dat deze vasten ons allen toe leidt naar ‘de poort van het geloof’ en dat wij allen in de hernieuwing van onze doopbeloften die vertrouwelijke omgang mogen vinden met God Vader-Zoon-Heilige Geest die ons verdiept en verbindt.

Utrecht, 4 februari 2013
De Nederlandse bisschoppen

REACTIE VAN DE NEDERLANDSE BISSCHOPPEN op de uitverkiezing van paus Franciscus, 13 maart 2013

De bisschoppen van Nederland brengen dank aan Gods Heilige Geest die zo snel vaardig is geworden over de kardinalen die bijeen waren in conclaaf. Zij zijn paus Franciscus ook bij voorbaat dankbaar dat hij deze bijna onmenselijke taak op zich heeft genomen. Paus Franciscus zal als opvolger van de teruggetreden paus Benedictus XVI diens werk als herder van de Kerk voortzetten. Aan het begin van de 21ste eeuw staat de Kerk voor grote uitdagingen. De Nederlandse bisschoppen zijn ervan overtuigd dat de Kerk met paus Franciscus de juiste antwoorden op deze uitdagingen zal formuleren. De Nederlandse bisschoppen beschouwen de korte duur van dit conclaaf als een teken van eensgezindheid binnen het College van Kardinalen. Ze bidden dat de Heilige Geest deze paus blijvend zal inspireren in zijn werk voor de Kerk en haar dienst aan de wereld. De bisschoppen roepen alle gelovigen op om voor paus Franciscus te bidden, met name in de Eucharistievieringen.

Met de Argentijn Jorge Mario kardinaal Bergoglio S.J. (76) heeft de Rooms-Katholieke Kerk voor het eerst een paus die afkomstig is uit Latijns-Amerika, waar 42 procent van alle katholieken woont. Deze keuze kan gezien worden als een teken dat het College van Kardinalen de term ‘wereldkerk’ ook tijdens deze pausverkiezing ter harte heeft genomen.

Kardinaal Bergoglio was onder meer provinciaal van de Orde van de Jezuiten voor Argentinië (1973-1979) en rector van de Filosofische en Theologische Faculteit van San Miguel (1980-1986). Op 20 mei 1992 benoemde paus Johannes Paulus II hem tot titulair bisschop van Auca en tot hulpbisschop van Buenos Aires. Zijn bisschopswijding volgde op 27 juni. Op 3 juni 1997 werd hij benoemd tot aartsbisschop coadjutor van Buenos Aires – op 28 februari 1998 volgde hij kardinaal Antonio Quarracino op. Van 8 november 2005 tot 8 november 2011 was hij voorzitter van de Bisschoppenconferentie van Argentinië. Paus Johannes Paulus II creëerde hem kardinaal tijdens het consistorie van 21 februari 2001. Tot vandaag was hij aartsbisschop van Buenos Aires (Argentinië).

Hij is lid van de Congregatie voor de Goddelijke Eredienst en de Regeling van de Sacramenten, de Congregatie voor de Clerus en de Congregatie voor de Instituten van het Gewijde Leven en de Sociëteiten van het Apostolisch

Leven. Ook is hij lid van de Pauselijke Raad voor het Gezin en van de Pauselijke Commissie voor Latijns-Amerika.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende in de eucharistieviering bij gelegenheid van het terugtreden van paus Benedictus XVI, Kerk van H. Jacobus de Meerdere, Den Haag, 28 februari 2013

Broeders en zusters in Christus,

Vandaag, op deze avond, treedt paus Benedictus terug. Als bisdom Rotterdam zijn we in dit uur heel bewust in de kerk in gebed met onze paus verbonden, hier in de viering van de eucharistie -bron en hoogtepunt van ons leven in geloof (Cfr Tweede Vaticaans Concilie *Lumen Gentium* 10).

Bescheiden maar welbewust nam de paus het besluit om terug te treden. Die houding kenmerkte Benedictus ook toen hij in 2005 na afloop van het conclaaf als nieuwe paus op het grote balkon van de St. Pieter naar buiten trad. Ten overstaan van de menigte op het plein noemde paus Benedictus zichzelf een nederige dienaar in de wijngaard des Heren.

Sinds zijn aantreden, heeft paus Benedictus zich gedurende de bijna acht jaren van zijn pontificaat steeds opnieuw als een nederige dienaar betoond: in zijn dienst aan Christus en de Kerk was Benedictus *servus servorum Dei*, dienaar der dienaren Gods.

In alle bescheidenheid heeft paus Benedictus zich als persoon met heel zijn hart en heel zijn verstand en met al zijn krachten ter beschikking gesteld van de wereldwijde Kerk als haar eerste herder. Als nederige dienaar is hij omwille van het aan hem toevertrouwde petrusambt naar voren getreden als herder, priester en leraar.

Tijdens zijn laatste audiëntie gisteren op het St. Pietersplein, maakte de paus duidelijk dat zijn beschikbaarheid op de eerste plaats ook gepaard is gegaan met een groot vertrouwen in God. Bij zijn verkiezing heeft Benedictus destijds gebeden: als U, Heer, mij roept om paus te zijn, dan moet U mij ook helpen.

Paus Benedictus benadrukte in zijn toespraak gisteren dat hij die leiding en de steun van de Heer ook werkelijk heeft ondervonden in de afgelopen jaren. De paus is ervan overtuigd dat de Heer hem in zijn zware taak als herder

heeft geleid. Uit ondervinding zei de paus daarom gisteren: de Kerk is niet van mij, de Kerk is van de Heer!

De bereidheid om een dienaar te zijn in de wijngaard van de Heer is een houding die echt bijbels is: de wijngaard is niet van de dienaar, de wijngaard is van de Heer.

In deze overtuiging gebruikte het Tweede Vaticaans Concilie het bijbelse beeld van de wijngaard ook voor de Kerk. In het conciliedocument *Lumen Gentium* wordt gezegd dat de Kerk als een uitverkoren wijngaard is, geplant door de hemelse Wijngaardenier: 'De ware wijnstok is Christus, die leven en groeikracht schenkt aan de ranken, d.w.z. aan ons, die door de Kerk in Hem blijven en zonder wie wij niets kunnen doen' (LG 6) .

Zonder de Heer kunnen we niets doen (cfr. Joh. 15, 5). Dat is de overtuiging van het Tweede Vaticaans Concilie, het is de persoonlijke ondervinding van paus Benedictus.

In de eerste schriftlezing van vandaag (17, 5-10) klinkt die overtuiging ook door in de woorden van Jeremia. Eerst heel scherp: vervloekt is hij die op mensen vertrouwt en zich afkeert van de Heer. Daarna zegt de profeet het op positieve wijze: Gezegend is de mens die op de Heer vertrouwt, en zich veilig weet bij Hem.

Om dit te illustreren gebruikt de profeet eveneens een voorstelling van groeien en bloeien. De mens die op God vertrouwt is als een boom aan de rivier, een boom met wortels tot in het water. Alleen zo kun je de hitte van de dag verdragen, alleen zo kun je droogte doorstaan en vruchten voortbrengen. Psalm 1 vult dat verder in: wanneer je als mens geworteld bent in de stroom van Gods woord, dan ga je niet mee in het spoor van hen die kwaad doen.

In de jaren van zijn pontificaat heeft paus Benedictus als herder van de Kerk zeer zeker de hitte van de dag ondervonden en ook gedragen. De zwaarte van zijn ambt was ontegenzeggelijk groot, niet in het minst ook door delicate kwesties zoals het seksueel misbruik van minderjarigen door mensen van de Kerk. Paus Benedictus ging deze brandende kwesties niet uit de weg. Gisteren, tijdens de audiëntie zei de paus dat hij inderdaad moeilijke omstandigheden heeft meegemaakt maar dat hij zich nooit alleen heeft gevoeld.

In de gelijkenis die we vandaag in het evangelie (Lc. 16, 19-31) hoorden, maakt Jezus duidelijk dat mensen elkaar wel degelijk alleen kunnen laten en negeren, voorbijgaan aan de noden van een ander. De rijke met al zijn entourage ziet niet de diepe ellende van de arme en zieke Lazarus. Opmerkelijk is evenwel dat de arme in het evangelie een naam heeft, de rijke met al zijn roem daarentegen wordt niet met name genoemd. God kijkt in zijn grote liefde de mens naar het hart en niet op de eerste plaats naar de ogen.

De grote liefde van God. In zijn eerste encycliek heeft paus Benedictus die liefde van God benadrukt en uitgedragen: *Deus caritas est* (2005). Tevens heeft de paus de boodschap uitgedragen dat die liefde van God niet onbeantwoord mag blijven van de kant van de mens. Het is de roeping van de mens om die liefde Gods te beantwoorden in eredienst aan God en in waarachtige dienstbaarheid aan de medemens, aan de naaste. Niet voor niets schreef de paus dat de liefde de rode draad is in de sociale van de Kerk: *Caritas in Veritate* (2009).

Geloof en liefde dienen tot uiting te komen in woord en daad (Jak. 2, 14-18; cfr. Benedictus XVI, motu proprio *Porta Fidei* art. 14). Het doen van de werken van barmhartigheid (Mt. 25, 31-46) is een prominente manier van geloofsverkondiging: laten horen en zien dat God liefde is en dat die liefde uitgaat naar alle mensen.

In de afgelopen maanden heeft paus Benedictus veel gebeden: Heer, wat moet ik doen voor het welzijn van de Kerk?

Paus Benedictus heeft uiteindelijk besloten en ook gezegd dat hij zich terugtrekt en in stilte met de Kerk in gebed verbonden zal zijn. Hij keert het kruis van de Heer niet de rug toe. Zoals ook Christus de Kerk en de gehele mensheid niet in de steek laat.

In zijn laatste catechese heeft paus Benedictus dit gisteren tijdens de audientie op indrukwekkende wijze met alle toehoorders en ook met ons willen delen: God leidt zijn Kerk, we mogen de vreugdevolle zekerheid (*gioiosa certezza*) hebben dat de Heer ons altijd nabij is.

Broeders en zusters, op onze beurt mogen ook wij in geloof zeggen dat de Heer zijn Kerk nabij blijft. Dat betekent dat bij het terugtreden van de paus

vanavond de Kerk niet ophoudt te bestaan. En nu de paus terugtreedt, is het evenmin de bedoeling dat wij als Kerk wat betreft ons geloofsleven een tijdje rustig aan gaan doen. Want, om het met de apostel Paulus te zeggen: de liefde van Christus laat ons geen rust (2 Kor. 5, 14; Benedictus XVI, vastenboodschap 2013: *Caritas Christi urget nos*).

Nu we in de veertigdagentijd op weg zijn naar Pasen, is het belangrijk om onszelf de eerlijke vraag te stellen: waar staan wij als gelovigen, zijn wij werkelijk geworteld in het woord van God? Zijn we in ons dagelijks leven bereid en in staat om te getuigen van Gods liefde in woord en daad? Brengen we ook werkelijk vruchten voort die passen bij bekering (Mt. 3, 8; Joh. 15, 16)?

Want dat is onze roeping, de roeping die de Kerk ontvangen heeft van Christus zelf. Deze roeping zal evenzeer de opgave zijn van de nieuwe paus die nu gekozen moet gaan worden om in de komende jaren de eerste herder van onze Kerk te zijn.

Wanneer wij als bisdom in staat zouden zijn om in woord en daad vruchten van geloof en liefde voort te brengen, dan is dat geen reden om onszelf als bisdom Rotterdam op de borst te kloppen. Want zonder de Heer kunnen wij niets (Joh. 15, 5; cfr. Jer. 17, 9).

Wanneer wij als bisdom in staat zijn om vruchten voort te brengen die blijvend zijn (Cfr. Joh. 15, 16), dan is dat alle reden om de Heer te danken en ons als bisdom Rotterdam te verheugen omdat we als deel van het volk van God (*Portio Populi Dei*) daadwerkelijk bijdragen aan de oogst van de wijngaard des Heren.

Laten we bidden dat we in het Jaar van het Geloof (uitgeroepen door paus Benedictus) als Kerk in staat mogen zijn om ons geloof in Christus te bewaren (cfr. Lc. 18, 8), om dit geloof als een gave en opdracht te beleven, en om op onze beurt anderen te leiden naar de poort van het geloof (Cfr. Hand. 14, 27). Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Chrismaviering, Kathedrale Kerk HH Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 27 maart 2013

Broeders en zusters in Christus, geweldig dat u als bisdom met zovelen gekomen bent naar deze Chrismamis. U bent gekomen om deze eucharistie met oliewijding samen te vieren en ook samen te luisteren naar de hernieuwing van de belofte van de priesters. Een bijzondere viering, in zichtbare verbondenheid met het gehele bisdom, in het Jaar van het Geloof dat we vorig jaar op 11 oktober 2012 begonnen zijn en dat nog doorloopt tot 24 november, het feest van Christus Koning. Het Jaar van het Geloof, ons geschonken door de vorige paus Benedictus wordt nu voortgezet in het pontificaat van onze nieuwe paus Franciscus. Samen mogen wij deze eucharistie vieren, ook in verbondenheid met de wereldwijde Kerk. We zullen chrisma wijden en de olien zegenen. Het chrisma en de andere oliën zullen naar vele plaatsen in het bisdom worden gebracht om daar de sacramenten te kunnen vieren.

De Heer Jezus is mens geworden. Hij die ons leven wilde delen zegt in het evangelie dat Hij gekomen is om te verlossen, om te verlichten en te genezen. Het is diezelfde Heer die in de sacramenten dichtbij ons komt in de tijd van nu. Als iemand ziek is, als iemand gedoopt wordt, als iemand de kracht van de Geest mag ontvangen bij het sacrament van het vormsel, bij een priesterwijding, maar ook als we een kerk of een altaar mogen wijden. Steeds opnieuw zullen we het chrisma en de andere oliën gebruiken en dan is het de levende Heer die ons met zijn genade nabij is, ons verrijkt en vernieuwt.

De verbondenheid met Christus en met elkaar krijgt niet alleen vanavond gestalte in deze diocesane viering, maar elke dag opnieuw is die verbondenheid aan de orde in ons samen leven in geloof, in het steeds weer vieren van de heilige sacramenten waarin Christus ons nabij is. Wanneer het gaat om de verbondenheid met Christus in ons leven als christenen, dan gaat er niet alleen om dat wij weten wie Jezus is, wat Hij gezegd heeft in het evangelie, wat Hij gedaan heeft. Het gaat er ook om dat wij zijn houding leren kennen, zijn hart, zijn beweegredenen om zo dichtbij ons te zijn.

Natuurlijk is het goed als wij de geloofsbelijdenis kunnen uitspreken, van God de Vader, de Zoon en de heilige Geest, over de Kerk als vrucht van de Geest, en over de vergiffenis van de zonden, de verrijzenis en het eeuwig

leven. Natuurlijk is het goed als wij weten wélk feest wij wánneer in het kerkelijk jaar vieren, met als hoogtepunt de driedaagse van Pasen die wij vanaf morgen mogen gaan vieren. Dan komt de belangrijkste kern van ons geloof ter sprake (cf. 1 Kor. 15, 1-11). We zullen gedenken dat Jezus met zijn leerlingen maaltijd houdt, het laatste avondmaal: de instelling van de eucharistie, we zullen zijn lijden en sterven aan het kruis gedenken en uiteindelijk zijn opstanding, zijn verrijzenis vieren. Maar, durven wij ons ook ten diepste te laten raken door de liefde van Christus, door de gevoelens van bekommernis, barmhartigheid en rechtvaardigheid die aanwezig zijn in het hart van de Heer, zodanig dat het ons doen en laten gaat richten en bepalen?

Morgen, op Witte Donderdag, mogen we in het evangelie horen hoe de Heer voeten wast van zijn leerlingen. ‘Slavenwerk’ wordt daarbij gezegd. Maar de Heer zegt: ‘Doet gij evenzo’ (Joh. 13, 14-15). En als Hij op Goede Vrijdag aan het kruis hangt en sterft en niemand Hem te hulp komt, zegt Hij toch: ‘Vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen’(cf. Lc. 23, 34). En uiteindelijk in de vroege van Paasmorgen, in alle stilte, zonder groot publiek en zonder applaus, staat Hij op uit het graf en leeft (cf. Joh. 20, 1-10) en de verrezen Heer zal meerdere keren zeggen: vrede zij u (Lc. 24, 36; Joh. 20, 20).

Broeders en zusters, als je Jezus meer leert kennen, als je zijn woorden in je hart weet te herhalen en te bewaren dan is het minstens zo belangrijk dat we zijn woorden ook doen (cf. Mt. 7, 24-27; Lc. 6, 47-49; Lc. 11, 28). En daarom, vanuit het belijden, kennen en vieren van ons geloof, is het noodzakelijk het ook in daden te doen en te beleven. Het behoort misschien niet zo tot onze cultuur om elke dag de voeten te wassen van je gasten zoals in de tijd van het evangelie. Maar er zijn zoveel manieren om voeten te wassen, om nederig en dienstbaar te zijn. Er zijn zoveel manieren om te spreken ter bemoediging en elkaar in een christelijke geest van dienst te zijn, zonder zelfs maar voeten aan te raken of te wassen. Als we alleen al zouden beginnen om niet meteen elkaar de oren te wassen, dan zouden we al een stap zetten op de weg van onze Heer.

Broeders en zusters, iedereen is onder de indruk van onze nieuwe paus Franciscus, hoe hij in alle eenvoud tot de mensen spreekt en met hen bidt. Het gaat de paus er niet om dat iedereen zegt: “Goh wat bent u toch nederig, wat bent u toch eenvoudig.” Maar het is de bedoeling dat wij leren zien

dat de paus in zijn eenvoud en nederigheid verwijst naar de nederigheid en eenvoud van onze Heer Jezus Christus, naar Gods Zoon die zich niet te groot achtte om klein te worden en die niet gearzeld heeft om naast ons te gaan staan in ons aardse leven, met mooie momenten (want die zijn er ook) en met ogenblikken en omstandigheden van verdriet, vernedering en angst.

Broeders en zusters, als we zo paus Franciscus zien die in eenvoud verwijst naar onze Heer die onze dienstknecht is geworden, wat zou het dan geweldig zijn als wij ook zelf, ieder van ons, als deel van de Kerk, als deel van het instrument van God in deze wereld, dat wij ook zelf zouden zeggen: Hoe kan ik in Jezus' Naam anderen de voeten wassen? Hoe kan ik nu in Jezus' Naam anderen woorden van bemoediging en vrede brengen? Hoe kan ik in Jezus' Naam anderen vergevingsgezind en met mildheid tegemoet treden? Dát vragen-en-doen kunnen we niet op eigen kracht. Dat is al lang duidelijk. Kijk maar naar onze geschiedenis, kijk maar naar ons eigen leven. Al zijn we beeld van God (cf. Gen. 1, 27) nederig zijn we niet vanzelf. Maar het is onze roeping om op Jezus te lijken. En op onze beurt anderen van de Heer te vertellen, in woord en daad.

Paus Benedictus heeft gezegd dat we de Heer verkondigen met woorden, maar dat je de Heer tevens door middel van daden moet verkondigen, nl. wanneer je anderen nabij bent in nood en verdriet ("Het wezen van de Kerk drukt zich uit in een drievoudige opdracht: verkondiging van het woord van God, viering van de sacramenten en het dienstwerk van de liefde"- zie *Deus Caritas Est* 25 en ook *Porta Fidei* 14). Maar we kunnen dat niet op eigen kracht. Daarom schenkt de Heer ons zijn woord en zijn sacramenten.

Als gedoopte mensen, gezalfd met chrisma, worden wij bezielde om het goede te zeggen en het goede te doen tot opbouw van het Koninkrijk van God. We zijn geroepen om voortgang te maken op de weg van het evangelie en de boodschap van Gods liefde zichtbaar en hoorbaar te maken in onze daden en in onze woorden. In kracht van de heilige Geest is de Heer bij ons: in nederigheid om ons een voorbeeld te geven, in zijn woord en in de sacramenten om ons te helpen. Juist met het oog op de viering van een aantal van de sacramenten wijden en zegenen we in deze Christmamis de oliën.

Broeders en zusters, er zijn ook sacramenten waarbij geen oliën worden gebruikt. Heel bijzonder denk ik aan het sacrament van boete en verzoening,

het sacrament van de biecht, wanneer wij ons ten overstaan van de Heer klein mogen maken en zijn grote barmhartigheid en liefde opnieuw mogen vragen en ontvangen. Denk niet te gauw: ach, de zonde valt in mijn leven wel mee. Denk niet te gauw: dat is iets van vroeger. En denk niet te gauw: ik wacht wel tot ik aan het einde van mijn leven sta. Zoals we steeds opnieuw samenkomen in geloof om het te vieren, te belijden en te beleven, mogen we ons ook -wanneer we ons klein maken- steeds opnieuw bewust zijn hoe groot Gods barmhartigheid is en hoezeer wij die barmhartigheid nodig hebben.

We vieren vanavond in onze kathedraal de eucharistie. Christus is de gastheer in ons midden. De heilige Franciscus van Assisië, waarnaar onze paus genoemd is, wilde dagelijks naar de eucharistie. Van de heilige Franciscus wordt gezegd dat hij in de eucharistie telkens weer de grote ontleding van God voor ogen had. Gods Zoon is mens geworden, vernederd tot in de dood aan het kruis (Fil. 2, 6-8). Maar opgestaan uit dood, maakt Christus zich ook klein -aldus de heilige Franciscus- wanneer Hij onder ons komt in de eucharistie, in de gedaante van een klein stukje brood en een klein beetje wijn. Christus maakt zich ten opzichte van ons in zekere zin opnieuw klein en kwetsbaar. Immers, we kunnen Hem afwijzen, we kunnen Hem negeren, we kunnen er ook in ongeloof naar kijken. Maar de heilige Franciscus zegt in antwoord: om als leerling van de Heer nederig te kunnen zijn op de weg van het evangelie, is het nodig dat wij in het sacrament van de eucharistie onze Heer Jezus Christus in alle kleinheid ontvangen als Brood van eeuwig leven. Bron en hoogtepunt van ons kerkelijk leven in geloof, zegt het Tweede Vaticaans Concilie. Dat is de eucharistie.

Broeders en zusters, wat zou het geweldig zijn als wij ons vandaag opnieuw die nederigheid van God, van Jezus Christus, te binnen brengen en van harte tot levensprogramma van onze eigen gemeenschap en van ons eigen dagelijks bestaan aannemen. Wat zou het geweldig zijn als wij opnieuw die nederigheid gepaard laten gaan met het vertrouwen dat het goed komt met ons. Natuurlijk, in alle nederigheid moeten we bedenken dat ook de nodige onrust blijft (cf. 2 Kor. 5, 14). Want we zijn nog niet klaar als leerlingen van de Heer. We hebben een taak in de wereld: we worden uitgezonden. Laten we daarom blijven bidden (in verbondenheid met de gekruisigde en verrezen Heer) dat wij vruchten mogen voortbrengen van bekering, van geloof en liefde, van dienstbaarheid, solidariteit en gemeenschapszin.

In deze Chrismamis nemen we straks niet alleen de heilige oliën mee naar huis, we krijgen ook een prachtige poster mee waarop de driedaagse van Pasen wordt uitgelegd (een stukje catechese). Wat zou het daarenboven geweldig zijn als we in ons hart -geraakt door het evangelie- nieuwe voornemens mee naar huis nemen en in onze gemeenschappen gaan doen wat nodig is, wat de Heer van ons vraagt. Voeten wassen op allerlei manieren, vergeving schenken steeds opnieuw, en elkaar vertellen van de liefde van God. Broeders en zusters, het evangelie vraagt alles van ons: hart, hoofd en handen. Het vraagt al onze talenten.

Ik bid dat wij als leerlingen van de gekruisigde en verrezen Heer herkenbaar mogen zijn, dat we in woord en daad vruchten voortbrengen die getuigen van onze daadwerkelijke groei en van echte diepgang in liefde en geloof, in de leerschool van Christus. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de diakenwijding van Franck Baggen en Bertijn Prins, Kathedrale Kerk HH Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 15 juni 2013

Broeders en zusters in Christus, vandaag is een bijzondere dag om in deze kathedraal samen te komen. Vandaag mogen wij twee mannen uit ons midden wijden tot diaken. De kathedraal van Rotterdam die wat betreft haar patroonheiligen zeer verbonden is met diaconie, met dienst aan de Heer. Op de eerste plaats de heilige diaken Laurentius. Voorop het boekje van de wijdingsliturgie staat een afbeelding van Laurentius en deze afbeelding is ook als raam hier in de kerk te vinden. Laurentius was in de derde eeuw diaken in de stad Rome. Hij had bijzondere zorg en aandacht voor de armen die hij de schat van de Kerk noemde. Op de tweede plaats de heilige Elisabeth van Thuringen, die leefde in de dertiende eeuw. Buiten aan de voorgevel van de kathedraal is een beeld van haar te vinden, en hierbinnen aan de wand zijn meerdere afbeeldingen met taferelen uit het leven van de heilige Elisabeth die in haar leven de armen opzocht, mensen in nood bemoedigde en van brood voorzag, en die later ook een hospitaal heeft gesticht. Met zulke diaconale patroonheiligen zijn we vandaag in de kathedraal in goed gezelschap.

Vandaag mogen wij twee mannen uit ons midden wijden tot diaken. Het is duidelijk dat, wanneer we nadenken over de inzet en het getuigenis van de heilige Laurentius en van de heilige Elisabeth, het dienstwerk in de Naam van de Heer niet pas vandaag begint. Zo van: ‘Gelukkig, we hebben er nu twee gevonden, nu komt de Kerk toe aan haar dienstwerk’. Nee, we mogen het ambt van diaken geworteld zien in het wezen van de Kerk, in de persoon van Jezus Christus.

Als we vandaag Bertijn en Franck tot diaken wijden, dan zal in het wijdingsgebed die lange geschiedenis van dienstbaarheid klinken: de dienst aan God en de dienst aan de naaste. Het is duidelijk in het wijdingsgebed dat het gaat om meerdere taken die tot die dienst behoren, en dat het ook niet zomaar een taak is die je op eigen kracht kunt vervullen, maar die je juist mag uitoefenen geworteld in Christus, verbonden met de gemeenschap van de Kerk.

In het wijdingsgebed wordt gesproken over het dienstwerk van de tafels, de tafel van de eucharistie en de tafel van de armen, van mensen in concrete

noden. Waar het gaat om de eucharistie staat de diaken in dienst van het woord en de verkondiging ervan, assisteert de diaken aan het altaar en deelt hij de eucharistische gaven uit. Het dienstwerk van het diakenambt is verbonden met Christus zelf. Christus is aanwezig in het woord van de Schrift (Hij is het levende woord), in het sacrament van de eucharistie (Hij is het levende Brood) en wij mogen de Heer herkennen in de naaste (Mt. 25).

Het zijn niet twee verschillende werkelijkheden: enerzijds de eucharistie en anderzijds de dienst aan de naaste in nood. Het is met elkaar verbonden. Als we beseffen hoezeer God ons bemint in Christus, hoezeer de Heer ons uit liefde tegemoetkomt in de eucharistie, en dat wij in dit sacrament zijn liefde tot het uiterste ontvangen, dan kan het niet anders dan dat we ook zelf die liefde uitdragen en anderen met die liefde van Christus verrijken in woord en daad. Franck en Bertijn, als diaken zul je de liefde van de Heer die je ontvangt in de eucharistie, uitdragen en delen met anderen.

Diaken zijn betekent dat je door handoplegging en gebed, in kracht van de heilige Geest mag getuigen van Jezus Christus die Dienaar van allen is. Ik vertrouw er op dat jullie als diakens van de Kerk van Rotterdam jullie dienstwerk met een open hart en een luisterend oor, in grote verbondenheid met de Heer en zijn Rijk gestalte geven.

We hebben ook vandaag geluisterd naar lezingen uit de heilige Schrift. Ook daarvan zijn jullie als diakens dienaren als je het woord van God verkondigt met heel je hart in naam van de Kerk. In de eucharistie heeft de tafel van het woord (*Dei Verbum* 21) een eigen onvervangbare plaats en zo ook in het ambt van diaken.

Zoals gezegd is het ambt van diaken verbonden met Christus zelf. En als we over de tafels spreken waar jullie mogen dienen, dan is het onze overtuiging dat Christus daar aanwezig is. Hij is het levende woord om ons te sterken van binnenuit. Hij is onze gastheer en zijn lichaam en zijn bloed zijn ons tot voedsel. Hij is het levende brood. En de Heer is aanwezig, wanneer wij mensen in nood herkennen als de minsten der zijnen (cf. Mt. 25, 40.45).

En zo is Christus niet alleen degene die ons de opdracht geeft, maar ook degene die aanwezig is in dit dienstwerk. In het woord, in het sacrament en in de naaste. Broeders en zusters, zo is het ambt van diaken, geworteld in

Christus, verbonden met de Kerk, geen wereldvreemde taak. Het is een taak waarbij je met een gelovig hart, in kracht van de Geest met beide benen in de wereld mag staan om te getuigen van Jezus' liefde in woorden en in daden.

Het diaconaat is een ambt, broeders en zusters, dat nederigheid vraagt. De Heer zelf is ons in die nederigheid voorgegaan. We hoorden in het evangelie dat Christus is gekomen om te dienen en niet om gediend te worden (Mc. 10, 45). Wat is dat nu die nederigheid van de diaken in het licht van Christus' leven? Dat is niet dat je voortaan heel bescheiden angstig langs de muren kruipt, zodat niemand je ziet, of dat je zo lang wacht totdat een ander je eens een keer roept: "Wil je helpen?" De bescheidenheid als diaken zit niet in het jezelf verstoppen of je opstellen op de laatste plaats, maar die bescheidenheid en nederigheid vindt zijn oorsprong in het diepe besef dat je als diaken je werk doet in Jezus' Naam, dat je Christus' werk doet. Jullie dienstwerk in Christus' Naam is geen eigen onderneming maar verbonden met de Heer, je handen en je hart, je hoofd en je stem welbewust gebruiken in de geest van het evangelie.

Broeders en zusters, vandaag vieren wij dat we twee diakens mogen toevoegen aan onze kring van diakens, waarvan velen hier aanwezig zijn. Een kring van diakens, verbonden ook met de priesters van ons bisdom die eveneens hier zijn in concelebratie. De priesters en de diakens samen met de bisschop staan middenin de gemeenschap van de Kerk, want het gewijde ambt is een dienstwerk en staat niet los van de gemeenschap van alle gedoopten, maar is er juist op gericht. Net zoals de gedoopten door het dienstwerk van het gewijde ambt gevoed worden door het woord, gesterkt door de sacramenten en de verkondiging. Door al deze gaven worden wij aangezet tot daden van liefde en tot getuigenis in het leven van alledag. Als volk van God onderweg, met het evangelie in het hart.

Het is belangrijk om steeds weer te beseffen dat je als diaken ook werkelijk in de gemeenschap je werk mag verrichten. Dat is heel belangrijk en dat kunnen we niet genoeg benadrukken. Je kunt je in je werk zo makkelijk loszingen van de kerkgemeenschap en het idee hebben dat je voortdurend alleen zelf aan de slag bent. Je kunt je van de gemeenschap losmaken en zeggen: "Ik red me wel en de rest weet toch niet waar ik mee bezig ben". Ik vergeet nooit dat iemand afscheid nam na dertig jaar diaconaal werk en die persoon zei: "Wat ben ik toch dankbaar dat ik dertig jaar heb mogen

doen wat de Kerk al die tijd liet liggen.” Nee, het dienstwerk als diaken is verbonden met de Kerk. En daar waar je als diaken in Christus’ Naam mag dienen in woord en daad, daar dient de Kerk in woord en daad.

Broeders en zusters, het is belangrijk dat wij vandaag de diakenwijding vieren in de gemeenschap van de Kerk. Want in de Kerk mag ons geloof in Christus, mag onze dienstbaarheid steeds weer geworteld zijn en kracht vinden. Duidelijk is dat we als leden van de Kerk in een lange traditie staan en steeds opnieuw mogen wij door handoplegging en gebed nieuwe werkers aanstellen in de wijngaard des Heren.

Jullie hebben veel talenten. In de afgelopen jaren, broeders en zusters, heb ik Bertijn en Franck als studenten mogen meemaken, toen nog niet wetende dat ik bisschop van Rotterdam zou zijn. Maar in Bovendonk, vanuit Breda, heb ik jullie zien studeren, zien bidden en in de gemeenschap van het seminarie je bijdrage zien leveren in woord en daad. Ik vertrouw erop dat jullie in vreugde je weg van geloof en dienstbaarheid zult voortzetten. Maar dan nu met het merkteken van de wijding, waardoor je bijzonder geroepen bent en gesterkt wordt om in Jezus’ Naam ‘diakonos’, dienaar te zijn.

Bidden wij dat Bertijn en Franck in hun diaconale dienstwerk steeds momenten en gelegenheden vinden, waarin zij in Christus’ Naam anderen nabij kunnen zijn met een luisterend oor, met een open hart en bovenal met liefde voor de Heer en zijn koninkrijk. Amen.

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende in het Jaar van het Geloof bij gelegenheid van de ‘Ontmoetingsdag voor en van de parochies in het bisdom’ te Den Haag, 2 februari 2013, ‘Getuigen van de hoop die in ons leeft’

1. Jaar van het Geloof: vijftig jaar Vaticanum II

Vandaag zijn we uit het hele bisdom Rotterdam bijeen gekomen voor een bisdombrede bijeenkomst over de betekenis en de rol van de parochie in onze huidige tijd, een parochiedag. Het Jaar van het Geloof dat we momenteel wereldwijd mogen houden in de Kerk, en waarbinnen ook de bijeenkomst van vandaag een plaats heeft, is door paus Benedictus XVI afgekondigd om te vieren dat vijftig jaar geleden het Tweede Vaticaans Concilie van start ging¹.

Het Tweede Vaticaans Concilie begon in Rome op 11 oktober 1962. Op dat ogenblik wist men nog niet dat deze kerkvergadering pas in 1965 zou worden afgesloten. In een brief van Mgr. M.A. Jansen, de eerste bisschop van Rotterdam, staat te lezen dat hij aanvankelijk verwachtte dat het Concilie maar kort zou duren², maar die verwachting kwam niet uit. Uiteindelijk zou het Tweede Vaticaans Concilie bestaan uit vier sessies van telkens drie maanden in het najaar van 1962 tot in 1965.

Het eerste grote document dat werd gepubliceerd was de constitutie over de Liturgie: *Sacrosanctum Concilium* (1963). Het laatste grote document van het Concilie was de constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd: *Gaudium et Spes* (7 december 1965). In totaal heeft het Tweede Vaticaans Concilie zestien documenten gepubliceerd.

2. Vaticanum II en de parochie

Eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ons onderwerp ‘de parochie’ niet het hoofdthema was van het Concilie. Het Tweede Vaticaans Concilie kwam alleen zijdelings te spreken over de parochie. Dat gebeurde in meerdere documenten van het Concilie. In deze inleiding over de betekenis en de rol van een parochie, wil ik een paar concilieteksten over de parochie kort aanstippen.

---

1 Benedictus XVI, *motu proprio Porta Fidei* (2011).

2 M.A. Jansen, *brief* d.d. 17 februari 1983: “Om mijn eigen gedachten weer te geven: we zullen in Rome een poosje vergaderen en we zullen een paar handtekeningen zetten, maar daarna gaan we weer naar huis en alles zal blijven zoals het was”.

In het conciliedocument over het lekenapostolaat *Apostolicam actuositatem* wordt gesproken over de parochie als een cel van het bisdom³. In de constitutie over de Liturgie wordt gezegd dat een plaatselijke parochie in zekere zin het bisdom en de wereldwijde Kerk present stelt⁴.

De parochie als cel van het bisdom, de plaatselijke parochie die in zekere zin de grotere Kerk present stelt. In het licht van het Concilie kunnen we derhalve niet beweren dat een parochie louter op zichzelf staat als een losse zelfstandige eenheid. Een parochie verwijst in haar wezen naar het grotere geheel van het bisdom. Het bisdom is naar Katholiek inzicht de lokale c.q. de particuliere Kerk, die op haar beurt een volwaardig deel is van de wereldwijde Kerk, de universele Kerk.

3. Betekenis van het woord parochie

Graag wil ik in dit kader stil staan bij de rijke betekenis van het woord ‘parochie’⁵. De benaming parochie is voor ons een vertrouwd woord. En dat is niet zonder reden. Sinds de tweede eeuw reeds kwam de gewoonte op om een plaatselijke gemeenschap van christenen *paroikia* te noemen. Het Griekse woord *paroikia* (waarvan ons woord parochie afkomstig is) heeft ondermeer een betekenis in de zin van: ‘doorgangshuis’. En het werkwoord *paroikein* kun je vertalen met: ‘in den vreemde wonen’, ‘als vreemdeling onderweg zijn’.

In Bijbelse zin is er een direct verband met teksten uit het Oude Testament. Bijvoorbeeld Abraham die naar Egypte trok om daar als vreemdeling te leven (Gen. 12, 10), of het volk van God dat in ballingschap was, en Mozes zei in die context: ‘Ik ben te gast in een vreemd land’ (Ex. 2, 22). Ook in het Nieuwe Testament vinden we deze benadering en aanduiding. In de eerste Petrusbrief worden christenen aangesproken als degenen die in ballingschap leven (1 Petr. 1, 17). En in de Hebreeënbrief wordt gezegd: ‘wij hebben hier geen vaste stad, maar zijn op zoek naar de stad van de toekomst’ (Heb. 13, 14).

Kortom, de benaming parochie (*paroikia* in het Grieks, *paroecia* in het

---

3 Vaticanum II, *Apostolicam Actuositatem* (1965) nr. 10: “als het ware een cel”.

4 Vaticanum II, *Sacrosanctum Concilium* (1963) nr. 42: “Omdat een bisschop niet altijd en overal in zijn Kerk zelf heel zijn kudde kan voorgaan, moet hij noodzakelijk groeperingen van gelovigen vormen. Belangrijk zijn daaronder vooral de parochies, die plaatselijk onder een pastoor als plaatsvervanger van de bisschop staan: want deze stellen in zekere zin de zichtbare, over heel de wereld gevestigde Kerk actueel tegenwoordig”.

5 J. Coriden, *The Parish in Catholic Tradition, history, theology and canon law*, Mahwah New Jersey (1997) 19-20.

Latijn) brengt tot uitdrukking dat we als pelgrims onderweg zijn. We zijn geen gelovigen die ons verblijf al definitief hebben geregeld en georganiseerd en we zijn evenmin gelovigen op een doodlopende weg. Nee, we zijn als pelgrims onderweg met het geloof in het hart, en we mogen ons bewust zijn dat we met God een zekere toekomst hebben, maar dat we onze eindbestemming nog niet hebben bereikt.

In dit verband denk ik aan de apostel Paulus, die schrijft aan de christenen van Korinte: “wij weten het immers: als de tent die onze aardse woning is, wordt neergehaald, heeft God reeds een gebouw gereed in de hemel, een onvergankelijk, niet door mensenhand vervaardigd huis” (2 Kor. 5, 1).

In deze zin heeft de benaming ‘parochie’ een diepe en rijke betekenis. In hedendaagse termen, wil ik beklemtonen dat we het woord ‘parochie’ en daarmee verbonden ‘parochiekern’ als bekende ‘merknamen’ niet moeten vergeten of loslaten!

4. Klein stukje kerkgeschiedenis: oprichting parochies

Zoals gezegd, de benaming parochie heeft oude papieren. Een echte territoriale indeling in parochies is echter van latere datum, maar heeft inmiddels ook een lange historie. In de geschiedenis van het kerkelijk recht wordt aangenomen dat in ons land een eerste parochiele indeling dateert uit de 9e eeuw.

In de tijd van de reformatie (vanaf 16e eeuw) gingen bisdommen en ook de parochies als kerkelijke instellingen te gronde, tenminste in het gebied van de Zeven Provinciën (onze streken). Dit gebied als geheel werd vanaf toen door Rome beschouwd als één groot missiegebied: de Hollandse zending. In Limburg evenwel en ook in een deel van Noord-Brabant bleef de parochiële indeling voortbestaan.

Weer een tijd later, in 1853, werd de hiërarchie in Nederland hersteld: er mochten weer Rooms-Katholieke bisdommen worden opgericht (vijf in getal: het aartsbisdom Utrecht, en de bisdommen Haarlem, Breda, Den Bosch en Roermond) met aan het hoofd residerende bisschoppen.

In 1854 werd begonnen met de nieuwe territoriale indeling middels de oprichting van parochies. Binnen drie jaar werd deze omvangrijke klus in de bisdommen geklaard⁶. Sindsdien is het aantal parochies in ons land alleen maar toegenomen, tenminste tot ver in de jaren '60 van de vorige eeuw.

---

6 W. Mulder/A. Eysink, *Parochie en parochiegeestelijkheid* (4e druk), Utrecht/Nijmegen (1961) 13-19. Zie ook: R. Huysmans, *De parochie in de Nederlandse R.K. bisdommen voorbij? To close or to cluster?*, in: A. Meijers ed., *De parochie van de toekomst*, Leuven (1998) 35-60, met name 36-37.

5. Parochie: gemeenschap van gelovigen

Het Tweede Vaticaans Concilie had de parochie niet als hoofdthema, maar in meerdere documenten komt de parochie ter sprake. Het is duidelijk dat Vaticanum II vasthoudt aan het indelen van een bisdom in voornamelijk parochies, met het oog op de zielzorg. Bisschoppen kregen uitdrukkelijk de bevoegdheid om parochies op te heffen en te reorganiseren alsook andere voorzieningen te treffen⁷.

Fundamenteel is dat het Tweede Vaticaans Concilie de parochie beschouwt als een gemeenschap, een gemeenschap van geloof⁸. Dat de parochie benaderd wordt als geloofsgemeenschap is nauw verbonden met de visie die het Concilie heeft op de Kerk als geheel.

In de dogmatische constitutie *Lumen Gentium*, het document over de Kerk, wordt de Kerk onder meer omschreven als Volk van God (hoofdstuk II) waarvan alle leden overeenkomstig hun roeping deel hebben aan de zending die Christus aan de Kerk heeft toevertrouwd⁹. Gemeenschap dus. Zowel in de Wereldkerk en in de particuliere Kerk van het bisdom alsook in een parochiegemeenschap is de viering van de eucharistie het centrum: bron en hoogtepunt¹⁰.

De benadering van de parochie als gemeenschap zien we -in het licht van het Concilie- heel direct terug in het kerkelijk wetboek van 1983, in de omschrijving van wat een parochie is (canon 515 par. 1): 'Een parochie is een bepaalde gemeenschap van christengelovigen, in een particuliere Kerk duurzaam opgericht, waarover de herderlijke zorg, onder gezag van de diocesane bisschop, aan een pastoor is toevertrouwd'.

De parochie als gemeenschap heeft op deze manier haar eigen plaats binnen de door de diocesane bisschop geleide diocesane Kerk¹¹.

---

7 Vaticanum II, *Christus Dominus* (1965) nr. 28-32; Paulus VI, *Ecclesiae Sanctae* (1966) I. 21.

8 Vaticanum II, *Sacrosanctum Concilium* (1963) nr. 42; *Presbyterorum Ordinis* (1965) nr. 6.

9 Vaticanum II, *Lumen Gentium* nr. 10-11 (over het algemeen priesterschap van de gelovigen op grond van het doopsel en het ambtelijk priesterschap op grond van de wijding); nr. 33.

10 Vaticanum II, *Lumen Gentium* (1964) nr. 11; *Christus Dominus* (1965) nr. 30. Cfr. *Lumen Gentium* (1964) nr. 26. Zie ook: Congregation for Bishops, *Directory for the pastoral ministry of bishops*, Vatican City (2004) nr. 210.

11 B. Janssens, *De priester in een nieuwe situatie, parochiële herstructurering als pastorale uitdaging*, in: *Communio* 2012 (nr. 3-4) 283- 293.

In het licht van het Tweede Vaticaans Concilie voegt de catechismus van de Katholieke Kerk (1992) ten aanzien van de parochie nog toe: ‘Het is de plaats waar alle gelovigen, door de viering van de zondagse eucharistie, verzameld kunnen worden. De parochie maakt de christenen vertrouwd met de gewone vorm waarin het liturgisch leven wordt uitgedrukt; zij brengt hen samen in deze viering; zij onderricht hen in de verlossende heilsleer van Christus en beoefent de liefde van de Heer in de werken van barmhartigheid¹².

In deze omschrijving van de parochie zijn de drie belangrijke taken van de parochiegemeenschap te vinden: liturgie (liturgisch leven: ‘vertrouwd maken met’ en ‘samenbrengen in’), catechese (‘onderricht in de heilsleer van Christus’) en diaconie (‘beoefenen van de liefde van de Heer in werken van barmhartigheid’).

6. Parochie in veranderde omstandigheden

Zoals gezegd, wereldwijd viert de Kerk het Jaar van Geloof, omdat vijftig jaar geleden het Tweede Vaticaans Concilie begon. In de loop van de afgelopen vijftig jaar is er veel gebeurd. De omstandigheden waarin onze parochies bestaan, zijn sterk veranderd.

Er is in onze Nederlandse samenleving sprake van secularisatie en ontkerkelijking. Het kerkbezoek is drastisch gedaald, het aantal beschikbare priesters werd kleiner en er is sprake van een zeker priestertekort, een flink aantal kerken werd gesloten (tot nu toe vooral in de steden)¹³. Een groot deel van de kerkgangers en vrijwilligers in parochies is grijs. Met een groot deel van de mensen die gedoopt zijn is in de loop der jaren weinig tot geen contact. Vanwege deze veranderende omstandigheden, zijn in de afzonderlijke bisdommen op het niveau van de parochies ontwikkelingen gaande van schaalvergroting middels clustering en samenvoeging van parochies met het oog op het bundelen van krachten.

Opgeven is voor de Kerk geen optie. Immers, ook in de komende jaren worden we geroepen in kracht van de heilige Geest om als Kerk een gemeenschap van geloof te zijn en -ingedeeld in verschillende parochies- ons geloof in de levende Heer te vieren in liturgie, het evangelie door te geven in catechese en de liefde van de Heer uit te dragen in diaconie.

---

12 *Catechismus van de Katholieke Kerk* (1995) nr. 2179.

13 Bijvoorbeeld het aantal kerkgebouwen in het bisdom Rotterdam verminderde van 214 in 1977 tot 189 in 2011. Zie: E. Sengers, *Gebouwd uit levende stenen. Perspectieven ter introductie op sluiting kerkgebouwen*. In: *Communio* 2012 (nr. 3-4) 161-172.

Her en der bespeur je dat parochiegemeenschappen en ook individuele gelovigen vermoeid kunnen raken, en zich afvragen: hoe lang nog? Hoe vaak moeten we nog herstructureren? Is een indeling in parochies nog van deze tijd? Hoe blijven we als kerkgemeenschap zichtbaar in de maatschappij van nu? Maken we genoeg werk van catechese? Hebben we voldoende aandacht voor diaconie? Blijven we als parochianen meedoen, ook als onze kerk zou sluiten?

7. Parochie: meest directe en zichtbare uitdrukking van de Kerk

Toch hield paus Johannes Paulus II in 1988 een pleidooi voor de parochie, nl. dat de wereldwijde (universele) kerkelijke gemeenschap het meest direct en zichtbaar tot uitdrukking komt in de parochie: “[...] de parochie is in zekere zin *de Kerk zelf die leeft temidden van de huizen van haar zonen en dochters*. Al beschikt de parochie soms over weinig mensen en middelen, al is zij in andere gevallen verspreid over zeer uitgestrekte gebieden of haast onvindbaar in de dichtbevolkte en chaotische moderne stadswijken, toch is zij niet voornamelijk een structuur, een gebied, een gebouw”.

Een parochie, zo zegt paus Johannes Paulus, is veeleer huisgezin van God, een gastvrij thuis, een gemeenschap van gelovigen, gegrondvest in de eucharistie¹⁴. Hij verwijst daarbij naar paus Paulus VI, naar een toespraak uit 1963: “Wij geloven [...] dat de parochie een onontbeerlijke zending heeft die zeer actueel is; het komt aan de parochie toe de eerste gemeenschap van het christelijke volk te vormen, het volk in te wijden en te verzamelen in [...] het liturgische leven, het geloof bij de mensen van nu te bewaren en te verlevendigen, voor hen de school te vormen van de heilsleer van Christus, de nederige liefde van de goede werken [...] te beoefenen in het hart en metterdaad”.

Bij deze aansporing van paus Paulus VI, moet ik denken aan woorden uit het Nieuwe Testament uit de tweede brief van de apostel Petrus: “doe uw best om steeds meer aan Gods roeping en uitverkiezing te antwoorden” (2 Petr. 1, 10). En nog meer een citaat uit de eerste brief van Petrus: “weest altijd bereid tot verantwoording aan al wie u rekenschap vraagt van de hoop die in u leeft” (1 Petr. 3, 15).

8. Getuigen en delen van je geloof

Om met vrucht te kunnen getuigen van ons geloof en om van ons geloof te kunnen delen met anderen, is het noodzakelijk dat we als getuige en gelovige

---

14 Johannes Paulus II, *Christifideles laici* (1988) nr. 26.

ook allereerst zelf gevoed worden en gedragen worden in ons geloof. Ook daarvoor geldt de drieslag: liturgie, catechese en diaconie.

-Liturgie

Liturgie is niet weg te denken uit onze parochies: het ritme van het liturgisch jaar met de verschillende periodes en feesten, het vieren van de sacramenten met de eucharistie als bron en hoogtepunt. Belangrijk is om voor ogen te houden dat de liturgie allereerst is: eredienst aan God. Uiteraard mogen we ons eigen aandeel in de liturgie niet buiten beschouwing laten. Alle gelovigen zijn inderdaad geroepen om actief deel te nemen aan de liturgie (*participatio activa*¹⁵). Dat wil niet zeggen dat liturgie in parochies betekent dat de gemeenschappen vooral laten zien wat zij zelf in huis hebben (dat zou je kunnen noemen: *manifestatio activa*).

In de liturgie komt het van twee kanten. Het gaat in de liturgie om een ontmoeting met de levende Heer. Immers, wij mogen geloven dat Christus, de levende Heer, zelf aanwezig komt in de liturgie. Ten diepste vieren we in de liturgie steeds opnieuw de menswording, het lijden en sterven, en de verrijzenis van Christus¹⁶.

Vrucht van het Tweede Vaticaans Concilie is dat we in de eucharistie, in de viering van het woord, kennis kunnen maken met méér teksten uit de heilige Schrift¹⁷. Op zondag biedt de liturgie van de eucharistie inmiddels de driejarige cyclus (A,B,C) van telkens drie schriftlezingen. Het is belangrijk om op zondag in de parochie ten volle de drie lezingen te lezen.

Met het oog op de actieve deelname van alle gelovigen wil ik tevens de grote betekenis van de voorbede benadrukken. Het Tweede Vaticaans Concilie onderkent de grote waarde van de gemeenschappelijke voorbede, waarin de noden van de Kerk, de wereld en de plaatselijke intenties, biddend voor God worden gebracht. Op deze manier komt in parochies, naast de eigen vragen en noden, al biddend tevens de verbondenheid met de noden en vragen van de wereld waarin zij leven tot uitdrukking¹⁸.

---

15 Vaticanum II, *Constitutie over de liturgie Sacrosanctum Concilium* (1965) nn. 14, 28-31.

16 *Constitutie over de liturgie Sacrosanctum Concilium*, nn. 2-7.

17 *Constitutie over de liturgie Sacrosanctum Concilium*, n. 92: “De lezing van de Heilige Schrift moet zo worden ingericht, dat de schatten van het woord van God in ruimere mate en gemakkelijk toegankelijk worden”. Zie ook: n. 51.

18 *Constitutie over de liturgie Sacrosanctum Concilium*, n. 53.

-Catechese¹⁹

In de afgelopen decennia is in parochies geloofskennis en geloofsachtergrond bij veel parochianen sterk verminderd²⁰. Dat is een gegeven. Het is nodig dat we op grond van deze constatering ons model van catechese bij de tijd brengen. Tot nu toe is catechese in parochies vooral toegespitst op de voorbereiding bij de eerste heilige communie en het vormsel, voornamelijk voor kinderen en jongeren. Eventueel zijn er voor hun ouders catechesemomenten, ook bij het doopsel van hun kinderen.

Dit betekent dat het catecheseaanbod in de meeste parochies zich vooral richt op de jongste generaties (afgezien van volwassenen die toetreden tot de Kerk). Bovendien is sinds de 60-er jaren sprake van vooral ervaringscatechese (hoe ervaren je dit, hoe beleef jij 't, wat voel je erbij?). Daarbij raakten in de catechese in veel parochies meer en meer de catechismus en andere informatie-overdracht buiten beeld.

Twee dingen zijn echter in de huidige tijd belangrijk waar het gaat om een nieuwe opzet van de parochiecatechese, nl. (1) catechese kan niet louter gaan over ervaring en gevoel maar moet evenzeer voorzien in de overdracht en bespreking van inhoudelijke kennis en informatie; (2) voorts is het nodig een catechese-aanbod te ontwikkelen van voortgaande catechese, dus niet een catechese van generatie op generatie maar: een catecheseaanbod voor alle generaties die aanwezig zijn in de parochie, voortgaande catechese dus. Een indrukwekkend voorbeeld van hoe voortgaande catechese invulling kan krijgen wil ik u niet onthouden. Ik herinner mij een parochiaan op leeftijd die ernstig ziek was. Lange tijd worstelde hij met zijn gezondheid. Enerzijds hoopte hij ondanks zijn broosheid nog een tijdje te kunnen leven. Anderzijds onderkende hij dat het moment van sterven dichterbij kwam. Juist in die omstandigheden vroeg deze ernstig zieke man om catechese. Hij wilde zich -met de dood voor ogen- opnieuw verdiepen in het paasgeloof, het geloof in het eeuwig leven. Ook wilde hij nadenken over de zin en betekenis van het sacrament van de ziekenzalving. De catechese die hij wilde kreeg vorm in een aantal geloofsgesprekken, en in het zelf lezen van een aantal teksten uit

---

19 Congregatie voor de Clerus, *General directory for Catechesis*, Vatican City (1997) nr. 257-258; Bisschoppen van Nederland, *De Glans van Gods Woord* (2004); Bisschoppen van Nederland, *Oriëntatietekst voor de parochiecatechese in de Nederlandse kerkprovincie* (2009). Zie ook: Officium Catecheticum, *Je parochie vitaliseren met een 'catechetische motor': werkschema's voor in de parochies* (2010).

20 *Oriëntatietekst*, 18-20.

de heilige Schrift. Na drie weken vroeg hij om de ziekenzalving te mogen ontvangen. Voorafgaand aan de ziekenzalving naderde hij bewust tot het sacrament van boete en verzoening (de biecht) en hij sprak met overgave de geloofsbelijdenis uit: “Ik geloof in de verrijzenis van het lichaam en het eeuwig leven. Amen”.

-Diaconie, sociale leer²¹:

In het Nieuwe Testament, in de eerste brief van de apostel Jacobus, wordt in sterke bewoordingen aan de christenen een opdracht voorgehouden. De apostel Jacobus stelt: “broeders, wat baat het een mens te beweren dat hij geloof heeft, als hij geen daden kan laten zien? [...] Stel dat een broeder of een zuster geen kleren heeft en niets om te eten, en iemand van u zou zeggen: “Geluk ermee! Houd u warm en eet maar goed” en hij zou niets doen om in hun stoffelijke nood te voorzien - wat heeft dat voor zin? Zo is ook het geloof, op zichzelf genomen, zonder zich in daden te uiten, dood. [...] Bewijs me eerst dat ge geloof hebt als ge geen daden kunt tonen, dan zal ik u uit mijn daden mijn geloof bewijzen”²².

Paus Benedictus XVI benadrukt met de Jacobusbrief dat er een link bestaat tussen geloof en diaconie, dat geloof en daden van liefde bij elkaar horen²³. Hij zegt: “Vele christenen wijden [...] hun leven met liefde aan wie eenzaam is, aan de kant is geschoven of uitgesloten, mensen naar wie men als eerste moet gaan om hen te ondersteunen omdat nu juist in hen het gelaat van Christus zelf weerspiegelt”.

De paus verwijst naar de uitspraak van Jezus in het evangelie van Matteus: “Al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders, hebt gij voor Mij gedaan”²⁴. Deze woorden zijn een aansporing van Jezus zelf aan ons adres, aan onze parochies. Met de ogen van het geloof is het mogelijk om in een mens in nood Christus zelf te herkennen en de liefde van Christus is de drijvende kracht om onze naaste te helpen. Het is de Heer zelf die telkens onze naaste wordt op de weg van het leven.

---

21 Voor een goed overzicht van alle afzonderlijke elementen van de Katholieke sociale leer en de desbetreffende kerkelijke documenten, in het licht van de belangrijke taak van de diaconie, zie: Pauselijke raad voor rechtvaardigheid en vrede, *Compendium van de sociale leer van de Kerk* (2004). Nederlandse vertaling in 2008.

22 Jak. 2, 14-18.

23 Benedictus XVI, *Porta Fidei* (2011) art. 14.

24 Mt. 25, 4.

Kortom, we zijn geroepen om in onze parochies in het kader van de diaconie de liefde van de Heer tot uitdrukking te brengen in daden van barmhartigheid. Paus Benedictus beschouwt de viering van de eucharistie als belangrijke motor. Hij zegt dat de Eucharistie de werkelijkheid omvat van bemind te worden door de Heer als ook anderen op onze beurt lief te hebben. “Eucharistie die zich niet vertaalt in concrete beoefening van de liefde is ten diepste onvolledig”²⁵

9. Afronding

Aan het einde van mijn inleiding over de rol en taak van de parochie, wil ik u een drietal vragen meegeven ter overweging en verdieping. Ze zijn eigenlijk ook een uitnodiging aan u allen.

- (a) Durven wij (desgevraagd) als parochie en ook persoonlijk te getuigen van de hoop die in ons leeft (1 Petr. 3, 15) en is die hoop de echte werkelijkheid waardoor ons leven wordt bepaald? En als het voor u geen kwestie van durven is, bent u ertoe bereid?
- (b) Hebben wij de moed als geloofsgemeenschap te blijven pelgrimeren en onderweg te blijven naar Christus (2 Kor. 5, 1-10)?
- (c) Zijn wij in staat om ons te verheugen over elkaars roeping en talenten (1 Kor. 12) waar het gaat om liturgie, catechese en diaconie?

---

²⁵ Benedictus XVI, encycliek *Deus Caritas est* (2006) art. 14. Zie ook: Benedictus XVI, apostolische exhortatie *Sacramentum Caritatis* (2007) art. 66.

DECREET

SAMENVOEGING VAN DE PAROCHIEËLE CARITASINSTELLINGEN VAN DE VOORMALIGE PAROCHIES HH. JACOBUS EN MARTINUS TE SCHIEDAM, H. WILLIBRORD TE VLAARDINGEN EN HH. ANDREAS, PETRUS EN PAULUS TE MAASSLUI EN OPRICHTING VAN DE PAROCHIEËLE CARITASINSTELLING VAN DE PAROCHIE DE GOEDE HERDER

Gezien het verzoek tot samenvoeging, zoals dat op 1 januari 2013 is gedaan door de PCI-en van de voormalige parochies HH. Jacobus en Martinus te Schiedam, H. Willibrord te Vlaardingen en HH. Andreas, Petrus en Paulus te Maassluis, en op grond van mijn bevoegdheid daartoe zoals bepaald in canon 121 van de Codex Iuris Canonici (CIC),

bepaal ik het volgende:

1. Met ingang van 1 januari 2013 voeg ik samen de Parochiële Caritasinstellingen van de voormalige parochies HH. Jacobus en Martinus te Schiedam H. Willibrord te Vlaardingen en HH. Andreas, Petrus en Paulus te Maassluis en richt ik één nieuwe op, welke hierbij de naam Parochiële Caritasinstelling van de parochie De Goede Herder krijgt.
2. Overeenkomstig canon 121 CIC verkrijgt de nieuwe parochiële caritasinstelling (PCI) met ingang van 1 januari 2013 alle zaken en vermogensrechten eigen aan de vroegere parochiële caritasinstellingen, en neemt zij alle verplichtingen op zich, welke op dezen rustten. Hieronder zijn begrepen alle rechten en plichten, schulden en bezittingen, overeenkomsten, fundaties, hypotheken, geldleningen e.d., zoals deze overeenkomstig canon 1283 CIC zijn vastgelegd in een inventarisatie en overigens ook die welke daarbij niet zijn genoemd doch geacht moeten worden hier eveneens onder te vallen.
3. Voor de nieuwe PCI geldt als statuut het Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochiële caritasinstelling in de RK Kerk in Nederland, zoals opnieuw vastgesteld op 28 februari 2002 en in werking getreden op 1 april 2002.

4. Het nieuwe PCI-bestuur bestaat uit 4 personen, te weten mevrouw A.E. Eysink Smeets-van de Burgt (voorzitter), de heer R.A. Poels (penningmeester), de heer A.C. van der Geest (secretaris) en de heer W.J.M. Engelen (algemeen bestuurslid).
5. Het nieuwe PCI-bestuur draag ik op ervoor zorg te dragen, dat alle nodige regelingen voortkomend uit dit besluit naar kerkelijk en naar Nederlands recht worden nageleefd en tevens dat hiervan blijkt uit een notariële dan wel onderhandse akte.
6. Binnen de termijn van 10 nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734 CIC aan mij een verzoek om verbetering of herziening van dit decreet gedaan worden.
7. Als datum van betekening van dit decreet bepaal ik 13 mei 2013.

Dit besluit wordt op de gebruikelijke wijze aan de parochianen bekend gemaakt.

Rotterdam, 13 mei 2013

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

JAAROVERZICHT

pastorale personeelsmutaties 2012

Wijdingen

Er hebben geen priester- of diakenwijdingen plaatsgevonden.

Eerste benoemingen en aanstellingen

priester/ regulier:

M.J.J. Reneerkens (verpleeghuis)

J. Tokalic ofm (migrantenparochie)

C. Kilabi svd (parochie)

diaken:

J.G. Collignon (verpleeghuis)

pastoraal werker m/v:

R.H. Veerman (justitie)

G.A.C. van Paassen (pastoraal medewerker parochie)

Emeritaat

priesters:

Geen

diakens:

Geen

pastoraal werkers m/v:

W.F. van der Ven

Mw. I.P.A. Elling-Knoop

H.A.M. Delemarre

Overleden:

bisdompriesters:

B.A.M. van der Helm (4-1)

J.W. Bergen (11-4)

J.H. Jansen (8-5)

G.L.M. Paardekooper (29-10)

F.A.M. Somerwil (21-12)

BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN

1 januari 2013

E.H. Boleij, benoeming tot bisschoppelijk gedelegeerde voor het Categorieaal Pastoraat van het bisdom Rotterdam.

Dr. A.J.M. van der Helm, benoeming tot bisschoppelijk vicaris van het vicariaat Den Haag voor een periode van drie jaar en per dezelfde datum eervol ontslag als deken van Den Haag.

Drs. H.W.M. Egging benoeming tot bisschoppelijk vicaris van het vicariaat Rotterdam voor een periode van drie jaar.

Chr. N. Bergs, eervol ontslag als deken van Rotterdam.

F. Wijnen CSSp, benoeming tot pastoor van de Federatie Maria Magdalena te Barendrecht, Ridderkerk en Rotterdam-Zuid voor drie jaar.

W.E.F.M. Froger, eervol ontslag als moderator van de Federatie Maria Magdalena te Barendrecht, Ridderkerk en Rotterdam-Zuid.

Drs. M.J. Thomassen CP, benoeming tot pastor in de parochie Pax Christi te Woerden en per dezelfde datum eervol ontslag als pastoor van de parochie Pax Christi te Woerden.

H.L.J. Spaan, benoeming tot pastoor in de parochie Pax Christi te Woerden.

J.A.G. Sterk, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als parochiecatecheet van de Federatie Oostland te Berkel en Rodenrijs, Bleiswijk, Bergschenhoek, Nootdorp en Pijnacker (vervroegd met pensioen) en tevens eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Leren van de Pastorale Dienstverlening van het bisdom Rotterdam.

Drs. W.G. Bloem, eervol ontslag als moderator van de Emmauscollege te Rotterdam (vervroegd met pensioen).

W.E.F.M. Froger, benoeming tot voorzitter en lid van het bestuur Pastoraat Oude Wijken voor een eerste periode van vier jaar.

Mr J.C.G.M. Bakker, benoeming tot lid/secretaris van het bestuur Pastoraat Oude Wijken voor een eerste periode van vier jaar.

Drs F.I.M. van Zoelen RA, benoeming tot lid/penningmeester van het bestuur Pastoraat Oude Wijken voor een eerste periode van vier jaar.

1 februari 2013

M.B.F. Versteegen, benoeming tot administrator in de Duitse Katholieke Gemeenschap te Den Haag voor twee jaar.

Drs. H.J. Steneker, goedkeuring en kerkelijke zending als opbouwwerker van Pastoraat Oude Wijken te Rotterdam voor 0,8 fte.

Drs. A.L. Langerhuizen, eervol ontslag als administrator van de Duitse Katholieke Gemeenschap te Den Haag.

1 maart 2013

C.A. Fransen, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als justitiepastor/geestelijk verzorger van het Detentiecentrum Rotterdam.

13 maart 2013

Mevrouw drs. M.H.J. Berg-Buis, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werkster van de parochie Sint Maarten te Noordwijkerhout (met pensioen).

15 maart 2013

J.T. Wubbels MHM, benoeming tot lid van het pastoraal team van de parochie St. Jan de Doper te Gouda, Moordrecht, Reeuwijk, Waddinxveen, Bodegraven en Boskoop voor één jaar.

20 maart 2013

R.I.M. Lijesen, benoeming tot lid van de Adviescommissie voor Permanente Diakens voor een eerste periode van vier jaar.

1 april 2013

P.A. Kuhlmann, eervol ontslag als secretaris van het Overlegplatform Permanente Diakens van het bisdom Rotterdam.

16 april 2013

Drs. W.P.L. Broeders, benoemd tot lid voor de Adviescommissie Pastoraal Werkers (m/v) in Opleiding voor een eerste periode van vier jaar.

Drs. R.H. Dits, benoemd tot lid voor de Adviescommissie Pastoraal Werkers (m/v) in Opleiding voor een eerste periode van vier jaar.

1 mei 2013

Drs. G.M. Schürmann, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als medewerker jongerenpastoraat van de Pastorale Dienstverlening van het bisdom Rotterdam en goedkeuring en kerkelijke zending als zorgmanager/geestelijk verzorger in het Medisch Centrum Haaglanden te Den Haag.

26 mei 2013

Mevrouw M.M.M. Monnoye, eervol ontheffing kerkelijke zending als pastoraal werkster van de parochie H. Augustinus te Wassenaar (met pensioen).

31 mei 2013

P.R. Tolsma, benoeming tot secretaris van het Overlegplatform Permanente Diakens van het bisdom Rotterdam.

1 juni 2013

B.M. Vocking OP, benoeming tot administrator van de parochie St. Dominicus te Rotterdam.

J.H. Laan OP, eervol ontslag als administrator van de parochie St. Dominicus te Rotterdam.

M.-R. Hoogland CP, eervol ontslag als administrator van de studentenparochie H. Catharina van Alexandrië te Rotterdam.

P.R. Tolsma, benoeming tot secretaris van het Overlegplatform Permanente Diakens van het bisdom Rotterdam.

30 juni 2013

Drs. A.W.I.M. de Gruyter, eervol ontheffing kerkelijke zending als geestelijk verzorger van het Medisch Centrum Haaglanden te Den Haag.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het Bisdom Rotterdam, 20 november 2012 (2012-3)

Inhoudelijk gesprek: catechese en toerusting

Mgr. Van den Hende opent de vergadering. Het gebed dat ter opening wordt gebeden is het gebed voor het Jaar van het Geloof. Voor deze vergadering van de Priesterraad koos de agendacommissie het onderwerp ‘Catechese en toerusting’ uit de onderwerpenlijst. Het bisdom heeft zelf twee projecten voorbereid met Adveniat, rond het Vormsel en rond de Eerste Heilige Communie. Dat betreft sacramentencatechese in relatie tot het staan in de wereld als gelovige. Een parochie moet een lerende gemeenschap zijn, dus het gaat om meer dan om sacramentencatechese. Lukt het om catechese zo op de agenda van de geloofsgemeenschap te krijgen?

In de parochie De Goede Herder (Schiedam, Vlaardingen, Maassluis) verscheen voor de tweede maal een brochure met een aanbod voor geloofsverdieping. Vorig jaar waren er in totaal 400 deelnemers; een deel daarvan volgt overigens meerdere delen van het aanbod. Geografische afstanden tussen geloofsgemeenschappen zijn geen probleem meer. Volwassenencatechese is een goede weg om het eilandenrijk van de parochie te doorbreken. De avond met L. Fijen als inleider trok uit alle kernen deelnemers. Het aanbod bestaat naast het aanbod voor sacramentencatechese. Er zijn één of twee activiteiten per maand, verspreid over het jaar.

In Delft heeft iemand specifiek de catechese in haar portefeuille. Er is een gevarieerd aanbod, op basis van een aantal vastgestelde parameters, met verschillende werkvormen en voor zowel een binnen- als een buitenkerkelijk publiek. Vooral voor de laatste groep is het binnenkerkelijk aanbod aantrekkelijk. Een avond over hoe de H. Mis in elkaar zit, trekt veel mensen. Dat geldt alle generaties, maar met name de jongeren.

Fundamentele catechese is interessant, en ook nodig. Het ontbreekt de mensen aan kennis.

Programma's worden aangeboden en breed gepresenteerd, maar ook vaak gevolgd door dezelfde mensen. Is de investering in de groep (breed) wel overeenkomstig het bereik (beperkt)? Kun je zoeken naar variatie, en aanbod doen waar mensen van nature heengaan (zoals filmavonden)?

Grote groepen mensen volgen sacramentencatechese. Moeten we daar niet meer in investeren en minder vrijblijvend in zijn? Waar dit gebeurt worden goede resultaten behaald met jongeren die bewust kiezen voor het vormsel. Ook een aanbod voor de periode tussen de E.H. Communie en het Vormsel is van belang. Daar ligt nu een grote periode braak. Ouders zijn heel erg belangrijk. Ook voor catechese aan de ouders is materiaal nodig. Mgr Van den Hende merkt op dat in die lijn bij de evaluatie van de Vuurdoop is gesproken over een aanbod voor ouders.

De Kerk moet aansluiten bij de grote vragen die mensen op dit moment hebben. Natuurlijk is het ook noodzakelijk om zaken uit te leggen, maar dat moet op zo'n manier dat het tot een gesprek leidt.

Het is belangrijk om te spreken vanuit een innerlijke geloofsbeleving. Het is van belang dat er vrijwilligers of ouders zijn die dit kunnen, want hierin kan het team alleen niet voorzien.

Voor de continuïteit van de gemeenschap zijn gezinnen nodig die tot de binnenkern van de gemeenschap willen horen en die de geloofsgemeenschap verder helpen. Voorts is het zaak het aanbod slim aan te pakken. De kern is geloofskennis van de meest fundamentele zaken. Daarover moet je het gesprek aangaan met de gemeenschap, met bereidwilligen.

Er moet verbinding zijn tussen de seizoensarbeid van de sacramentencatechese en het jaaraanbod, en ook tussen verschillende groepen catechetische vrijwilligers.

In de volgende vergadering, waarin catechese in brede zin aan de orde komt, wordt verder gesproken over dit onderwerp.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het Bisdom Rotterdam, 5 maart 2013 (2013-1)

Inhoudelijk gesprek: catechese en toerusting

In de vorige vergadering is een begin gemaakt met de bespreking van het onderwerp ‘catechese en toerusting’. Die bespreking is het startpunt van waaruit verder gekeken wordt naar de bijzondere zorg voor de jongere generatie: huwelijkspastoraal en de geloofsopvoeding voor jonge gezinnen. Het magazine ‘Samen door het leven’ is besteld, maar nog niet ontvangen. De ‘Oriëntatietekst catechese’ voor de parochiecatechese in de Nederlandse kerkprovincie is als bijlage bijgevoegd.

Het magazine ‘Samen door het leven’ wordt ingeleid door T. Visser. In Delft werd het magazine ‘Samen door het leven’ aanvankelijk aan het einde van de bijeenkomst uitgereikt, maar omdat er vragen en kanttekeningen kwamen, werd het voorafgaand aan de bijeenkomst uitgereikt, zodat de reacties in het gesprek konden worden meegenomen. De gezamenlijke voorbereiding begon met één gezamenlijke bijeenkomst en omvat nu vijf avonden, samen met het internationaal studentenpastoraat. De bijeenkomst begint met een maaltijd en daarna vinden de diverse werkvormen en uitwisseling plaats. De opkomst is groot; de zorg dat de tijdinvestering een negatief effect zou hebben op de deelname, is niet bewaarheid geworden. Het zijn goede avonden, elk met een eigen thema, zoals ‘toewijding’. De deelnemers lezen het magazine, of het gedeelte waar de avond over gaat.

Het magazine is inhoudelijk geschikt materiaal, maar er is geen systematische opbouw. Het is een ‘waaier’ en is daarom niet voor iedereen geschikt. Een aantal teksten is in de vorm van een interview, waardoor de stellen zich gemakkelijk kunnen inleven. De ‘special’ is altijd onderdeel van het te gebruiken materiaal, omdat deze onder meer aandacht besteedt aan de voorbereiding van de viering, de kerkelijke regelgeving en daarmee samenhangende dingen. Er staan suggesties in, die je kunt gebruiken en je kunt ook een deel van het magazine kopiëren als je niet het hele magazine wilt gebruiken. Er is aandacht voor belangrijke thema’s, zoals trouw of de beleving van seksualiteit. Op onderdelen is het materiaal wat gedateerd, maar het gaat daarbij om kleine dingen, zoals een interview met minister Rouvoet, die inmiddels geen minister meer is. Er is ook een DVD, die verwijst naar het

magazine en het materiaal daarom kan versterken. Het magazine is handzaam materiaal, zeker gelet op de beperkte tijd die je als pastorale beroepskracht hebt.

Catechese maakt onderscheid tussen ervaringscatechese en kennisoverdracht. Het magazine heeft van beide iets. In Delft eindigen de avonden van huwelijks catechese met een ervaringsdeskundige aan het woord te laten, zoals een stel dat vertelt hoe het met het betreffende thema omgaat in hun huwelijk. Zo wordt het concreet. De pastorale beroepskracht zorgt daarnaast voor de kennisoverdracht, waarop de stellen kunnen reageren.

Het is van belang om een einddoel te hebben. Wat behelst een katholiek huwelijk en hoe verhoud ik me daartoe in mijn eigen leven. Die vraag leidt tot een gezamenlijk gesprek. De thematiek moet niet alleen besproken worden op subjectief niveau, maar ook op objectief niveau. Het onderlinge bevragen is een sterk punt en het is een meerwaarde om samen aan het werk te zijn. Persoonlijke thematieken vragen erom om in een veilige omgeving te worden besproken. Het model van beginnen met een maaltijd geeft daar de randvoorwaarden voor. In een goede context kan alles gezegd worden, hoewel stellen niet per se alles ook zullen zeggen.

Sommige stellen die deelnemen aan de huwelijksvoorbereiding bezoeken elkaars huwelijksviering. Er groeit een band. De komst van kinderen draagt daar ook aan bij. De stellen komen niet per definitie wekelijks naar de zondagsviering, maar de terugkomdag wordt goed bezocht.

M. Hoogenbosch leidt de Oriëntatietekst in. De situatie van ouders en gezinnen wordt duidelijk uiteengezet. Mensen hebben veel ballen in de lucht te houden. Dat betekent zoeken naar momenten om ouders en kinderen bij elkaar te brengen. Een kinderkoor met een kundig en gelovig iemand die ervoor staat, is inspirerend. Een gezinsviering, met steeds minder kinderen (tenzij het een event-achtig karakter krijgt), is dat niet. In de parochie is men daarom begonnen met vieringen voor kleuters en hun ouders. Kleuters en hun ouders worden vertrouwd gemaakt met de Bijbel, met het verhaal, de gebaren en de rituelen van de Kerk. De kleuters zitten in een kring. Hun ouders zitten erom heen. De viering wordt voorbereid met de pastorale beroepskracht, en verzorgd door vrijwilligers. Het is zaak dat de viering niet te veel gericht is op kinderen en dat de ouders er daardoor te weinig bij betrokken worden. De volgende stap is een jaarlijkse inhoudelijke ontmoeting met de ouders

rond vragen die ze hebben naar aanleiding van wat ze in de viering hebben meegemaakt.

Voorts is er in de federatie een bescheiden project opgestart om de contacten met de scholen te herstellen. In elk leerjaar wordt een bepaalde activiteit gehouden, zoals een bezoek aan de kerststal voor de kleuters of het vormsel voor groep acht. Er komt een verstandhouding op gang en scholen nodigen de kerk nu soms uit. Er komt iets op gang rond de driepoot kerk-school-gezin, ook al omdat de ouders de pastorale beroepskracht zien op het schoolplein. Het is nog pril, maar wel zichtbaar. Het is belangrijk om ouders te ontmoeten waar ze te vinden zijn.

Het is van belang om de band met de geloofsgemeenschap te leggen vanuit deze aparte bijeenkomsten. De band met de bredere kerkgemeenschap is zichtbaar op Palmzondag (kinderen met palmpasestokken) of de kinderzegen op 2 februari. Dat kan ook een basis zijn om op verder te bouwen.

Mgr. Van den Hende hoort in de discussie over huwelijkspastoraal en gezinsspastoraal het zoeken naar ontmoeting met ouders/jonge gezinnen terug. Er zijn veel initiatieven. Waarop voelen de pastorale beroepskrachten zich niet voorbereid en wat missen zij aan toerusting? Aangegeven wordt dat er behoefte is aan vrijwilligers die het kunnen dragen. Er zijn genoeg helpers, maar inhoudelijke medewerkers, die bijvoorbeeld een bijeenkomst willen leiden, zijn moeilijker te vinden. Een persoonlijke benadering is van belang, waarbij ook aangegeven kan worden dat vrijwilligers er zelf ook nog wat aan hebben voor hun geloofsverdieping. Voorts is het belangrijk om ze niet voor te veel tegelijk te vragen of ze het gevoel te geven dat ze er lang aan vast zitten. Kwaliteit is belangrijker dan kwantiteit, wordt gesteld. Je kunt beter een paar dingen goed doen in plaats van veel te doen. En het is nodig dat vrijwilligers geïnspireerd worden.

Het aantal kerkelijke huwelijken is sterk gedaald (350 in Zuid Holland). Het is daarom ook een vraag waar je de gezinnen vindt. De kinderdoop, zonder dat de ouders getrouwd zijn, kan een moment zijn om het gesprek te beginnen. Een meer voorwaardenscheppende manier van mensen bijeen brengen, lijkt een goede richting te zijn.

NECROLOGIE

Cornelis Johannes Maria Vermeulen

geboren op 31 juli 1914 te 's-Gravenhage en priester gewijd op 30 mei 1942.

Kees Vermeulen was na zijn wijding achtereenvolgens kapelaan in Schiedam (1942) en Alphen a/d Rijn (1943). Op 1 januari 1946 werd hij benoemd tot leraar aan het seminarie Hageveld te Heemstede. Na zijn incardinatie in het nieuw opgerichte bisdom Rotterdam werd hij in 1961 benoemd tot leraar aan en econoom van het Kleinseminarie Leeuwenhorst te Noordwijkerhout. In 1962 volgde zijn benoeming tot moderator-godsdienstleraar van het Lodewijk Makeblijde-college te Rijswijk en tot assistent in de parochie St. Benedictus te Rijswijk. In 1965 werd hij benoemd tot kapelaan van de parochie HH. Petrus en Paulus te Maassluis, met de opdracht een nieuwe parochie voor te bereiden in het westen van Maassluis. Op 16 december 1965 volgde zijn pastoorsbenoeming van de nieuwe parochie H. Andreas te Maassluis. Uit deze functie werd hem op 1 oktober 1979 eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Na zijn emeritaat werd hij per 1 maart 1980 benoemd tot bezoeker van emeriti en zieke priesters in het bisdom Rotterdam. Deze taak heeft hij tot 1 januari 1995 vervuld.

Kees Vermeulen was als mens attent en zorgvuldig, had oog voor decorum en was niet zonder humor. Nederig van hart en scherp van geest. Als priester leefde en werkte hij vanuit een levende trouw aan de Kerk. Hij had oog voor nieuwe ontwikkelingen in Kerk en theologie. Het priesterschap was voor pastoor Vermeulen uitdrukkelijk uitverkiezing tot dienst: dat blijkt o.a. uit de wijze waarop hij als bouwpastoor in Maassluis heeft gewerkt en uit zijn bereidheid ook na zijn emeritaat in Heerlen zeer actief te blijven in de opbouw van het parochieleven. Een woord van dank aan al diegenen in Mariëngaarde en Mariënhaven die hem tijdens zijn verblijf met zorg en aandacht hebben omringd.

Op dinsdag 19 februari 2013 is hij, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

Wilhelmus Gerardus van Sambeek

geboren op 27 december 1928 te Oss en priester gewijd op 26 mei 1956.

Wim van Sambeek was na zijn wijding achtereenvolgens kapelaan in de parochies H. Jeroen te Noordwijk (1956), H. Barbara te Rotterdam (1961) en H. Adelbert te Delft (1968). Op 1 juni 1975 werd hij benoemd tot administrator van de parochie Christus Koning en vanaf 1979 tevens tot administrator van de parochie Onbevlekt Hart van Maria te 's-Gravenhage. Van beide parochies werd hij in 1981 pastoor. Uit deze functies werd hem op 1 februari 1994 eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Met ingang van 1 december 1986 werd hij benoemd tot rechter bij de Kerkelijke Rechtbank van het bisdom Rotterdam, waar men in 2008 afscheid van hem nam.

Pastoor Wim van Sambeek was een goed luisteraar, die niet snel met zijn oordeel over anderen klaarstond, wat niet uitsluit dat hij met passie voor zijn mening kon uitkomen. Wim droeg zijn hart niet op de tong, maar wie bevriend met hem raakte, leerde een erudiet man kennen die naast het pastoraat veel interesses had. Hij hield van lezen en had een voorliefde voor literatuur en poëzie. Hij hield van boetseren en vioolspelen.

Pastoor Van Sambeek had aandacht voor goed verzorgde liturgie en was trouw in het bidden van zijn brevier. Hij vond zichzelf staan in *medio ecclesiae*. Een bijzonder woord van dank aan mevrouw Marie Christien van Genesen, mevrouw Heleen van de Reep en de heer Bert-Jan Wijthoff die Wim van Sambeek jarenlang met zorg en aandacht hebben omgeven.

Op woensdag 20 februari 2013 is hij, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

Adriaan Gerard Willem Nijs

geboren op 18 januari 1921 te Rotterdam en priester gewijd op 11 juni 1949.

Aad Nijs was na zijn wijding kapelaan van het Grootseminarie te Warmond. Daarna werd hij in 1951 benoemd tot leraar aan het seminarie Hageveld te Heemstede. In 1957 behaalde hij zijn doctoraal aan Universiteit van Amsterdam voor de studie wis- en natuurkunde. Na zijn incardinatie in het

nieuw opgerichte bisdom Rotterdam werd hij in 1961 benoemd tot leraar en rector van het diocesaan college van het Kleinseminarie Leeuwenhorst te Noordwijkerhout. Op 1 oktober 1974 volgde zijn benoeming tot pastoor van de parochie De Wederkomst van de Heer te Rotterdam. In 1978 werd hij daarnaast benoemd in de pastoraal van de parochie St. Joseph te Rotterdam en in 1980 nog in de parochie O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Rotterdam. Uit deze functies werd hem op 1 september 1986 eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam en ging hij met emeritaat.

Aad Nijs heeft voor zijn priesterwijding zelf zijn miskelk mogen ontwerpen. Daar heeft hij zijn liefde voor de wiskunde in verwerkt. Voor de cuppa koos hij de vorm van een parabool. De opgaande lijnen buigen naar elkaar, maar ze blijven altijd open; ze sluiten nooit iets af. Voor de voet koos hij de lijn van een halve parabool die weliswaar naar beneden gaat, maar nooit de aarde zal raken; deze blijft boven de aarde verheven. Voor de nodus tussen cuppa en voet koos hij de cirkel, symbool van de volmaaktheid/volheid. Zo werd de miskelk de veraanschouwelijking van zijn geloof. Een bijzonder woord van dank aan mevrouw Ellen Alkhoven en mevrouw Will Koster die hem jarenlang liefdevol verzorgd hebben. Onze dank gaat ook uit naar zorgcentrum BNS te Voorhout.

Op woensdag 20 februari 2013 is hij, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

Fredericus Alfridus Maria Keesen

geboren op 23 mei 1925 te Haarlem en priester gewijd op 12 juni 1954.

Fred Keesen was na zijn wijding achtereenvolgens kapelaan in de parochies te H. Nicolaas te Nieuwveen (1954), O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Leiderdorp (1956) en H. Familie te 's-Gravenhage (1959). Naast zijn kapelaansfunctie werd hij op 1 december 1960 benoemd tot tweede godsdienstleraar van de R.K. Kweekschool te 's-Gravenhage. In 1961 volgde zijn benoeming tot assistent in de parochie H. Hart van Jezus te 's-Gravenhage en tevens benoeming tot moderator en godsdienstleraar van het Edith Stein Lyceum (R.K. meisjeslyceum) te 's-Gravenhage. Van 1965 tot 1971 was hij legeraalmoezenier. In 1983 werd hij benoemd tot bedrijfsaalmoezenier voor Rotterdam-Zuid waar hij later in 1984 benoemd

werd tot eerstverantwoordelijke van het coördinerend team van het Bedrijfsapostolaat ook in deze stad. Naast deze functie was hij benoemd tot assistent in de parochie O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Rotterdam. Van 1986 tot 2001 was hij lid van het Priesterraad van het bisdom Rotterdam. Op 21 november 1991 werd hem eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam. Toen hij in 2011 een burgerlijk huwelijk was aangegaan, werd door de bisschop bepaald dat Fred Keesen niet meer als priester zou functioneren.

Op dinsdag 5 maart is hij, na een ziekbed op 87-jarige leeftijd, overleden.

Diaken Hendrik Theodorus Peters

geboren op 31 augustus 1936 te Kedichem en diaken gewijd op 26 april 1987.

Hennie Peters was na zijn wijding achtereenvolgens diaken in de parochies H. Bonifatius te Alphen a/d Rijn (1987), H. Geest te Alphen a/d Rijn (1989), St. Petrus te Leiden (1990) en H. Laurentius te Stompwijk (1994). Tevens was hij sinds 1990 lid van de Adviescommissie Permanente Diakens van het bisdom Rotterdam. Op 15 januari 2002 werd hem op zijn verzoek eervol ontslag verleend en eervol ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Hennie Peters was van Hervormde huize en werd in december 1957 opgenomen in de Katholieke Kerk. Zijn betrokkenheid bij de Kerk verdiepte zich in de jaren door deelname aan diverse activiteiten en werkgroepen en door studie. Zijn verlangen tot verdere uitbouw van het dienstbaar zijn aan de kerkgemeenschap vond vervulling in de wijding tot permanent diaken. Als diaken was hij sociaal bewogen en had hij oog voor de noden van de samenleving. Hij heeft veel mensen in moeilijke situaties geholpen om hun weg door het leven te vinden door gesprekken, medeleven en nabijheid. Moge God diaken Hennie Peters, nu hij zijn leven teruggegeven heeft aan zijn Schepper, opnemen in Zijn huis van eeuwig leven.

Op zaterdag 15 juni 2013 is hij vrij onverwachts overleden.

Hubertus Petrus Radbodus Antonius van der Plas

geboren op 25 mei 1932 te Wassenaar en priester gewijd op 23 mei 1959.

Bert van der Plas was na zijn wijding achtereenvolgens kapelaan in Reeuwijk (1959), in Rotterdam (1962) en in Zoeterwoude (1967). In 1968 werd hij kapelaan van de parochie St. Adrianus te Naaldwijk en nog in datzelfde jaar voor het dekenaat Westland benoemd voor de catechese in het lager onderwijs en tot assistent in de parochie St. Adrianus te Naaldwijk. Op 1 oktober 1982 volgde zijn pastoorsbenoeming in de parochie St. Jozef te Noordwijkerhout. Een benoeming die in 1986 (*in solidum*) werd uitgebreid met de parochies St. Victor te Noordwijkerhout en H. Hart van Jezus te De Zilk. In 1992 volgde zijn benoeming tot pastoor van de parochie St. Jans' Onthoofding te Zoeterwoude, in 1994 tevens tot pastoor van de parochie St. Laurentius te Stompwijk. Met ingang van 15 juli 2007 werd hem als pastoor eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Pastoor Van der Plas werd verder op 17 februari 1995 door de bisschop van Rotterdam benoemd tot deken *ad interim* van de dekenaten Alkemade en Zoeterwoude. Uit die functie kreeg hij eervol ontslag op 1 september 1998.

Bert van der Plas was een blijmoedig mens, die vol hartstocht en op een aansprekende wijze het geloof wist te verkondigen. Hij vond het belangrijk anderen te motiveren zich in te zetten voor anderen. De Kerk heeft hij met grote trouw en inzet gediend. Hij zorgde er goed voor dat hij als priester in zijn parochie op alle belangrijke momenten aanwezig was; open voor een gesprek, een bemoedigend of corrigerend woord. Tot kort voor zijn overlijden bleef hij betrokken bij de pastoraal en als priester dienstbaar aan het geloof van mensen.

Een bijzonder woord van dank gaat uit naar mevrouw Annemieke Vijverberg, die jarenlang met grote inzet voor hem heeft gezorgd.

Op zondag 23 juni 2013 is hij, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

INHOUD

Jaargang 58 januari-juni 2013 Nummer 1-2

PASEN IN HET JAAR VAN HET GELOOF Vastenbrief 2013 Nederlandse bisschoppen, korte versie/voorleesversie, 4 februari 2013	1
REACTIE VAN DE NEDERLANDSE BISSCHOPPEN op de uitverkiezing van paus Franciscus, 13 maart 2013	4
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende in de eucharistieviering bij gelegenheid van het terugtreden van paus Benedictus XVI, Kerk van H. Jacobus de Meerdere, Den Haag, 28 februari 2013	6
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Chrismaviering, Kathedrale Kerk HH Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 27 maart 2013	10
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de diakenwijding van Franck Baggen en Bertijn Prins, Kathedrale Kerk HH Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 15 juni 2013	15
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende in het Jaar van het Geloof bij gelegenheid van de ‘Ontmoetingsdag voor en van de parochies in het bisdom’ te Den Haag, 2 februari 2013, ‘Getuigen van de hoop die in ons leeft’	19
DECREET Samenvoeging van de Parochiële Caritasinstellingen van de voormalige parochies HH. Jacobus en Martinus te Schiedam, H. Willibrord te Vlaardingen en HH. Andreas, Petrus en Paulus te Maassluis en oprichting van de Parochiële Caritasinstelling van de parochie De Goede Herder.....	29
JAAROVERZICHT pastorale personeelsmutaties 2012	31
BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN	32

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het Bisdom Rotterdam, 20 november 2012 (2012-3).....	35
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het Bisdom Rotterdam, 5 maart 2013 (2013-1)	37
NECROLOGIE	40

Bisdom Rotterdam

Koningin Emmaplein 3

3016 AA Rotterdam

Tel. (010) 281 51 71

Fax (010) 436 71 90

E-mail info@bisdomrotterdam.nl

www.bisdomrotterdam.nl

NL30 INGB 0000 4643 04

RK BisdOM ROTTERDAM